

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 17.12.1986, sp. zn. 14 Co 425/85, ECLI:CZ:KSPH:1986:14.CO.425.1985.1

Číslo: 17/1989

Právní věta: Povinnost řádné péče o údržbu nástupiště zastávky náleží příslušnému národnímu výboru v místě, kde zastávka je (srov. § 21 a § 25 odst. 2 písm. b/ zákona o národních výborech 1)), pokud tuto povinnost nepřenesl na organizaci k tomu účelu zřízenou. Odpovědnost za škodu, k níž došlo na nástupišti autobusové zastávky, je třeba posoudit podle ustanovení § 421 o. z. Řádná péče o zastávkový pruh u autobusové zastávky náleží správci komunikace (§ 9a odst. 3 zákona č. 135/1961 Sb. /2/). Povinnost udržovat označníky autobusové zastávky patří podnikům ČSAD (§ 16 zákona č. 68/1979 Sb.). 1) zákona č. 69/1967 Sb. (ve znění se změnami a doplňky vyhlášeném pod č. 104/1988 Sb. /pro ČSR/ a pod. č. 157/1988 Sb. /pro SSR/) 2) ve znění se změnami a doplňky vyhlášeném pod č. 55/1984 Sb.

Soud: Krajský soud v Praze

Datum rozhodnutí: 17.12.1986

Spisová značka: 14 Co 425/85

Číslo rozhodnutí: 17

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Doprava, Náhrada škody, Odpovědnost za škodu

Předpisy: 40/1964 Sb. § 421 135/1961 Sb. § 9a 69/1967 Sb. § 21
§ 25 68/1979 Sb. § 16

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem okresního soudu v Kolíně bylo žalovanému čs. státu - MNV v Č. uloženo zaplatit žalobkyni 15 772,- Kčs s 3 % úrokem od 20. 1. 1986 do zaplacení a na náhradě nákladů řízení 2545,- Kčs, vše od 3 dnů od právní moci rozsudku. Návrh žalobkyně, aby i žalovaná správa silnic byla uznána povinnou zaplatit žalobkyni společně a nerozdílně s čs. státem - MNV v Č. částku 15 772,- Kčs s 3 % úrokem od 20. 1. 1986 do zaplacení, byl zamítnut; současně bylo rozhodnuto, že žalovaná správa silnic nemá právo na náhradu nákladů řízení. Při rozhodování ohledně základu nároku soud prvního stupně vycházel ze zjištění, že žalobkyni vznikla škoda následkem úrazu, který utrpěla poté, když při výstupu z autobusu došlápla na schod mezi dlažbou zastávky a obrubníkem a upadla. Při ohledání na místě soud zjistil, že místo, kde žalobkyně upadla, je za vnější hranou rigolu, jímž je ohraničena silnice. Na základě těchto zjištění soud dovodil, že žalovaná správa silnic za škodu neodpovídá, neboť k úrazu došlo mimo silnici, kterou spravuje. K úrazu došlo na místě, které je součástí chodníku přilehlého k autobusové zastávce v Č.; tento chodník je místní komunikací, kterou spravuje MNV v Č. Protože nezajistil řádnou údržbu tohoto prostoru, odpovídá žalobkyni za vzniklou

škodu. Na náhradě škody přiznal žalobkyni odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění podle ohodnocení zdravotnického zařízení; ztížení společenského uplatnění zvýšil na trojnásobek ohodnocení podle ustanovení § 6 odst. 2 a § 7 odst. 3 vyhlášky č. 32/1965 Sb. Dále přiznal žalobkyni náhradu za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti, když vzal za prokázané, že průměrný čistý denní výdělek žalobkyně před vznikem škody činil 58,34 Kčs a že její pracovní neschopnost trvala 191 dnů.

Proti tomuto rozsudku podal odvolání žalovaný čs. stát – MNV v Č. Namítal, že závěr soudu prvního stupně, podle něhož došlo k úrazu žalobkyně na chodníku, není správný, protože v kritickém místě žádný chodník není. MNV v Č. vybudoval v rámci akce Z v místě zastávky autobusů ČSAD zpevněné místo s přístřeškem ke zvýšení pohodlí cestujících. K tomuto opatření neměl žádnou právní povinnost a tento prostor není součástí místní komunikace ani zvláštní místní komunikací nebo chodníkem. I kdyby k úrazu žalobkyně došlo na této zpevněné ploše, nelze ji považovat za chodník; ustanovení silničního zákona (zákona č. 135/1961 Sb. /3/) se na tuto plochu nevztahují a MNV nemůže žalobkyni odpovídat za škodu podle ustanovení § 9a odst. 3, 4 uvedeného zákona. MNV v Č. nemůže za škodu odpovídat ani podle ustanovení § 421 o. z., protože škodu nezpůsobil zaviněným porušením právní povinnosti. Navíc bylo zjištěno, že žalobkyně upadla při vystupování z autobusu ČSAD, takže přichází v úvahu odpovědnost ČSAD podle ustanovení § 427 o. z., protože vystupování je ještě součástí dopravy. Ze všech těchto důvodů žalovaný čs. stát – MNV v Č. navrhl, aby rozsudek soudu prvního stupně byl změněn tak, že se žaloba vůči němu zamítá.

Vedlejší účastník (Česká státní pojišťovna) na straně žalovaného čs. státu – MNV v Č., který do věci vstoupil po vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně, navrhl, aby odvolání bylo vyhověno. Uvedl, že k úrazu žalobkyně došlo na zastávce ČSAD, která není ve smyslu ustanovení § 8 odst. 2 vyhlášky č. 35/1984 Sb. součástí pozemní komunikace, takže odpovědnost žalovaného nemůže být založena podle ustanovení § 9a odst. 3, 4 zákona č. 135/1961 Sb. MNV v Č. by mohl za škodu odpovídat pouze podle ustanovení § 421 o. z. a vzhledem k tomu, že péče o zastávky ČSAD není žádným právním předpisem upravena, může přicházet v úvahu pouze porušení povinnosti uvedené v ustanovení § 415 o. z. V této souvislosti je třeba vzít v úvahu, že MNV v Č. vybudoval zastávku, aniž by k tomu měl právní povinnost, že vybudováním zastávky zlepšil podmínky pro cestující a že z této dobrovolné snahy nemůže být dovozován vznik dalších právních povinností, zejména prostor zastávky pravidelně čistit a udržovat.

Žalobkyně navrhovala potvrzení rozsudku soudu prvního stupně. Poukazovala na to, že v řízení bylo zjištěno, že uklouzla v prostoru zastávky ČSAD, kterou zbudoval MNV v Č. Tento prostor slouží k chůzi po vystoupení z autobusu. Je nerozhodné, zda toto místo je třeba považovat za chodník; žalobkyně uklouzla na prostranství, které slouží místní dopravě, tedy na místní komunikaci, za jejíž schůdnost MNV odpovídá. Správně proto soud prvního stupně založil jeho odpovědnost podle ustanovení § 9a odst. 3 zákona č. 135/1961 Sb.

Krajský soud v Praze jako soud odvolací změnil uvedený rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovaný čs. stát – MNV v Č. je povinen zaplatit žalobkyni 15 547,- Kčs s 3 % úrokem od 20. 1. 1983 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku, a že se zamítá žaloba žalobkyně o zaplacení dalších 225,- Kčs s příslušenstvím. Žalovanému čs. státu – MNV v Č. bylo uloženo zaplatit žalobkyni na nákladech řízení 2425,- Kčs do 3 dnů od právní moci rozsudku.

Z odůvodnění:

Z výpovědi žalobkyně odvolací soud zjistil, že po příjezdu autobusem ČSAD do Č. vystupovala na zastávce na náměstí. Po vystoupení ze schůdků autobusu udělala jeden nebo dva kroky a asi půl metru od autobusu upadla, a to směrem dopředu. Povrch nástupiště zastávky byl zasněžený a kluzký.

Z výpovědi svědkyně A. J. bylo zjištěno, že v den, kdy žalobkyně utrpěla úraz, cestovala s ní stejnou linkou autobusu ČSAD. Obě z autobusu na zastávce na náměstí v Č. vystupovaly předními dveřmi u řidiče. Když žalobkyně vystupovala, byla svědkyně ještě v autobusu; mezi nimi byli další cestující, takže okamžik, kdy žalobkyně upadla, neviděla. Uviděla ji až po pádu v době, kdy jí pomáhala vstát R. B. Podle názoru svědkyně žalobkyně upadla při došlápnutí ze schůdku autobusu na zem, neboť když ji R. B. zvedala, vypadalo to tak, jako by ji vytahovala z míst pod autobusem. Povrch nástupiště zastávky i přilehlého rigolu byl zasněžený, sněhová vrstva byla ušlapaná a kluzká; povrch nebyl vůbec upraven.

Z výpovědi svědkyně R. B. bylo zjištěno, že z autobusu ČSAD vystupovala na zastávce na náměstí v Č. bezprostředně za žalobkyní. Věděla, jak žalobkyně upadla, byla ovšem tma a nemůže celou událost přesně popsat. Žalobkyně pravděpodobně upadla po došlápnutí na zem; svědkyně to dovozuje z toho, že žalobkyně upadla ihned po vystoupení. Místo, kde žalobkyně upadla, nemůže přesně označit. Nohy pod okraj autobusu žalobkyně pravděpodobně nesjely. Povrch nástupiště zastávky i přilehlého rigolu byl zasněžený, sněhová vrstva ušlapaná; sněhem byl povrch zakrytý, takže nebylo možné místo pádu přesně rozpoznat.

Z výpovědi svědka F. K. bylo zjištěno, že jezdí jako řidič na trase přes Č. téměř 10 let. Úrazu žalobkyně si nevšiml, avšak ještě v den úrazu se o něm od cestujících dozvěděl; bylo mu řečeno, že k úrazu došlo na nástupišti zastávky na náměstí. K tomuto nástupišti zajíždí pokaždé stejně, a to tak, že pravými koly vjede do rigolu u silnice, takže cestující vystupují na obrubník nástupiště nebo na plochu nástupiště v závislosti na délce kroku. Vzpomíná, že v den úrazu byl čerstvě napadaný sníh a bylo kluzko; nástupiště nebylo nijak upraveno. Ze zkušenosti ví, že v zimním období nebývá nástupiště vůbec udržováno, ledaže je nějaký občan upraví z vlastní iniciativy.

Při ohledání na místě bylo zjištěno, že autobusová zastávka na náměstí v Č. je situována v ploše zeleně, která ji obklopuje kromě směru k vozovce ze všech stran. Mezi vozovkou a nástupištěm zastávky je rigol zbudovaný z lomového kamene, jehož nejnižší úroveň je pod úrovní vozovky. Nástupiště zastávky je dlážděné a směrem k vozovce je ohraničeno šikmým obrubníkem. Mezi obrubníkem a hranou rigolu je asi 20 cm široká mezera, zčásti vybetonovaná. Na zastávce je označník zastávky a přístřešek pro cestující. Při ohledání žalobkyně a svědkyně A. J. shodně označily jako místo pádu žalobkyně místo asi 2 m od přední části nástupiště ve směru od obrubníku do nástupiště.

Z vyjádření předsedy MNV v Č. bylo zjištěno, že autobusová zastávka ČSAD na náměstí v Č. byla zbudována národním výborem v rámci akce Z. Zimní údržba zastávky není prováděna a ani není ze strany národního výboru nijak zajišťována.

Z těchto důkazů, jakož i důkazů provedených soudem prvního stupně, má odvolací soud za prokázané, že žalobkyně 18. 12. 1984 cestovala autobusem ČSAD z místa bydliště v K. do zaměstnání v Č. Jak vyplývá z výpovědi svědka F. K., zajel autobus v zastávce na náměstí v Č. k nástupišti tak, že pravými koly vjel do rigolu u vozovky, takže cestující mohli vystupovat na plochu nástupiště nebo na sešikmený obrubník tohoto nástupiště. Z výpovědi svědkyň R. B. a A. J. bylo prokázáno, že žalobkyně z autobusu vystupovala předními dveřmi společně s dalšími cestujícími. Po vystoupení z autobusu udělala po nástupišti ještě jeden nebo dva kroky a upadla. V tomto smyslu odvolací soud uvěřil žalobkyni, jejíž výpověď před soudy obou stupňů byla v této otázce shodná; správnost jejích údajů nepřímou potvrzuje i svědek F. K. Svědkyně R. B. uváděla, že žalobkyně pravděpodobně upadla po došlápnutí na zem ze schodů autobusu; obdobnou skutečnost uváděla i svědkyně A. J. Obě svědkyně však společně přiznávají, že událost přesně neviděly, a proto nelze z těchto jejich údajů vycházet.

Z těchto zjištění je pro právní posouzení věci rozhodující okolnost, že žalobkyně upadla na nástupišti autobusové zastávky ČSAD.

Autobusová zastávka ČSAD je předepsaným způsobem označené a vybavené místo na pozemní komunikaci, kde zastavují autobusy ČSAD pravidelné osobní dopravy za účelem nastoupení nebo vystoupení cestujících (čl. 2 ON 738426 – Autobusové zastávky ČSAD). Norma ON 736426 rozlišuje u těchto zastávek zastávkový pruh (část zastávky, jež slouží pro jízdu autobusů a stání autobusů), který se skládá z odbočovacího pruhu, účelového zastávkového pruhu a připojovacího pruhu, a část zastávky, která slouží cestujícím, jež se skládá z nástupiště a příchozích cest, popřípadě dalších zařízení (čekárna, přístřešek pro cestující apod.). Nezbytnou součástí zastávky je označník zastávky; musí tu být vyvěšen jízdní řád. Čl. 111 uvedené normy stanoví, že každou zastávku je nutno řádně a pravidelně udržovat.

Zákon č. 135/1961 Sb. o pozemních komunikacích (silniční zákon) upravuje odpovědnost za škodu, jejíž příčinou byly závady ve schůdnosti, jednak pro správce místních komunikací (§ 9a odst. 3), kteří odpovídají za škody, jejichž příčinou byly závady ve schůdnosti na přechodech pro chodce na místních komunikacích a průjezdních úsecích silnic městy a obcemi, místních komunikacích určených výhradně pro chodce a chodnicích, a jednak pro vlastníky (správce, uživatele) nemovitostí, které v zastavěném území hraničí se silnicí nebo místní komunikací (§ 9a odst. 4); ti odpovídají za škody, jejichž příčinou byly závady ve schůdnosti na přilehlých chodnicích, které vznikly znečištěním, náledím nebo sněhem a nebyly bez průtahů odstraněny.

V daném případě bylo třeba řešit otázku, zda zastávka ČSAD je součástí místní komunikace, popřípadě v jakém rozsahu, neboť pouze v kladném případě mohla být založena odpovědnost správce této komunikace podle ustanovení § 9a odst. 3 silničního zákona (zákona č. 135/1961 Sb.).

Součástí dálnic, silnic a místních komunikací vymezuje ustanovení § 5 zákona č. 135/1961 Sb. a ustanovení § 8 vyhlášky č. 35/1984 Sb.; v souvislosti se zastávkami tyto předpisy rozeznávají označníky zastávek, zastávky a čekárny hromadné veřejné dopravy a plochy pro zastávky veřejné hromadné dopravy. Součástí dálnic, silnic a místních komunikací nejsou označníky zastávek, zastávky a čekárny hromadné veřejné dopravy (§ 8 odst. 6 vyhlášky č. 35/1984 Sb.); patří k nim však plochy pro zastávky hromadné veřejné dopravy (§ 8 odst. 2 vyhlášky č. 35/1984 Sb.).

Součástí dálnic, silnic a místních komunikací je tedy pouze ta část autobusové zastávky ČSAD, která slouží pro jízdu a stání autobusů; nástupiště zastávky není součástí těchto komunikací. Nelze proto vyvozovat odpovědnost za škodu vzniklou na nástupišti autobusové zastávky ČSAD z právní úpravy silničního zákona; tato odpovědnost může být založena pouze podle ustanovení § 421 o. z.

Nástupiště zastávky ČSAD, jakož i čekárny, přístřešky pro cestující apod. jsou zařízení, která slouží uspokojování potřeb občanů. Jejich opravu a údržbu proto vykonávají stejně jako další veřejně prospěšné služby místní národní výbory (§ 25 odst. 2 písm. b/ zákona č. 69/1967 Sb., o národních výborech 4)). Jestliže místní národní výbor řádně a pravidelně neprovádí údržbu nástupiště (součástí této údržby je i udržování schůdnosti nástupiště v zimním období) tak, jak předpokládá ustanovení § 25 odst. 2 písm. b) zákona o národních výborech a čl. 111 normy ON 736426, odpovídá za škodu, která porušením této právní povinnosti vznikla.

Soud prvního stupně proto pochybil, když odpovědnost MNV v Č. vyvodil z úpravy provedené silničním zákonem a když věc neposuzoval podle ustanovení § 421 o. z.

I za takto odlišného právního posouzení základu věci odvolacím soudem bylo možné o věci rozhodnout. Z výpovědi žalobkyně a slyšených svědků bylo totiž prokázáno, že žalobkyně upadla v důsledku kluzkého povrchu nástupiště autobusové zastávky. Z výpovědi svědka F. K. i vyjádření zástupce MNV v Č. bylo prokázáno, že tento MNV nesplnil svou povinnost řádně a pravidelně udržovat nástupiště zastávky. Mezi porušením této právní povinnosti a vznikem škody je dána příčinná souvislost a tento žalovaný neprokázal (a ani netvrdil), že škodě nemohl zabránit ani při

vynaložení veškerého úsilí, které lze po něm požadovat (§ 421 odst. 3 o. z.). Žalovaný čs. stát - MNV v Č. proto odpovídá za škodu žalobkyně vzniklou v důsledku úrazu z 18. 12. 1984.

Pokud žalovaný namítal, že autobusovou zastávku na náměstí Č. v nynější podobě zřídil z vlastní iniciativy ke zlepšení podmínek cestujících při nastupování a vystupování a že z této dobrovolné snahy nemůže být vyvozován vznik dalších právních povinností, je třeba uvést, že místní národní výbor je povinen vytvářet podmínky pro uspokojování oprávněných potřeb a zájmů občanů, mezi než patří i zřízení autobusové zastávky (viz § 25 odst. 1 zákona o národních výborech). Jestliže je autobusová zastávka zřízena, je povinen (jak již bylo uvedeno výše) provádět řádně a pravidelně její správu a údržbu. Jestliže tuto povinnost nepřenesl na organizaci, kterou k tomuto účelu zřídil (viz § 21 zákona o národních výborech), musí ji plnit sám. Řádná péče o zastávkový pruh pak přísluší správci komunikaci; označníky zastávky a jízdní řády udržují a obnovují podniky ČSAD (§ 16 zákona č. 68/1979 Sb.).

Zavinění žalobkyně na vzniku škody ve smyslu ustanovení § 441 o. z. shledáno nebylo, když bylo prokázáno, že žalobkyně si při vystupování z autobusu počínala obvyklým způsobem a dodržovala obvyklou mírou opatrnosti. Žalovaný čs. stát - MNV v Č. proto odpovídá za škodu vzniklou žalobkyní v plném rozsahu.

Výši škody na bolestném a ztížení společenského uplatnění soud prvního stupně zjistil z potvrzení OÚNZ v K.

Při rozhodování o zvýšení odškodnění za ztížení společenského uplatnění podle ustanovení § 6 odst. 2 a 7 odst. 3 vyhlášky č. 32/1965 Sb. (ve znění vyhlášky č. 84/1967 Sb. a vyhlášky č. 76/1981 Sb.) soud správně zjistil z výpovědí svědků R. B., Z. L. a V. F., že žalobkyně po úraze má potíže s pravou rukou, běžné domácí práce může vykonávat jen obtížně a nemůže se věnovat rekreačnímu sportu, při kterém je využívána pravá ruka. Ze zprávy OÚNZ v K. pak odvolací soud zjistil, že úraz zanechal u navrhovatelky výrazné omezení hybnosti ruky v zápětí, oblast operační jizvy je bolestná, jakákoliv přetížení a pohyb vyvolává bolest a reaktivní hypermii. Ruka je velice únavná, v zaměstnání jako učitelka prakticky nemůže psát na tabuli a dlouhou dobu nemůže psát žádnou psací pomůckou. Nemůže vykonávat práce v domácnosti, při nichž potřebu silný úchop ruky. Za tohoto stavu věci i podle názoru odvolacího soudu je zvýšení ztížení společenského uplatnění o 200 % zcela v souladu se zákonnými kritérii.

Výše náhrady za ztráty výdělku po dobu pracovní neschopnosti však soud prvního stupně správně nezjistil. Při výpočtu průměrného výdělku žalobkyně před vznikem škody zahrnul do hrubého výdělku navrhovatelky náhradu mzdy za dovolenou, ačkoli tato náhrada mzdy se do výdělku pracovníka nepočítá (§ 1 odst. 1 písm. a/ vyhlášky č. 112/1975 Sb.). Správně činí hrubý výdělek žalobkyně za rozhodné období od 1. 1. do 31. 12. 1983 12 384,- Kčs. V tomto období žalobkyně odpracovala 180 dnů. Průměrný denní výdělek tak činí $12\,384 : 180 = 68,80$ Kčs a průměrný měsíční výdělek $68,80 \times 21,92 = 1508,-$ Kčs. Po odečtu daně ze mzdy, jež činí 225,- Kčs, činí průměrný měsíční výdělek 1253,- Kčs a průměrný denní výdělek 57,17 Kčs. Pracovní neschopnost navrhovatelky trvala 191 dnů a za tuto dobu jí bylo vyplaceno na dávkách nemocenského 10 102,- Kčs. Výdělku by za tuto dosáhla ve výši $57,17 \times 191 = 10\,919,-$ Kčs, takže ztráta na výdělku žalobkyně činila 817,- Kčs.

Na bolestném přísluší žalobkyni náhrada ve výši 3480,- Kčs, za ztížení společenského uplatnění 11 250,- Kčs (§ 444 o. z.) a na náhradě za ztrátu výdělku po dobu pracovní neschopnosti 817,- Kčs (§ 446 o. z.), celkem tedy 15 547,- Kčs. Rozsudek soudu prvního stupně byl proto takto podle ustanovení § 220 odst. 2 o. s. ř. změněn.

Protože rozhodnutím odvolacího soudu došlo ke změně rozsudku soudu prvního stupně ve věci samé,

rozhodoval odvolací soud znovu i o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně. Navrhovatelka ve věci měla neúspěch jen nepatrný, a proto má ve smyslu ustanovení § 142 odst. 3 o. s. ř. právo na náhradu všech nákladů, účelně vynaložených k uplatnění svého práva. V souvislosti s právním zastoupením jí vznikly náklady na odměně za 6 úkonů po 380,- Kčs, 6 x paušální částka náhrad po 20,- Kčs a hotové výlohy 25,- Kčs, celkem 2425,- Kčs. Bylo proto žalovanému uloženo, aby jí náklady na řízení v této výši hradil.

Rovněž v odvolacím řízení měla žalobkyně neúspěch jen v nepatrné části, a proto má právo na náhradu i těchto nákladů řízení (§ 224 odst. 1, § 142 odst. 3 o. s. ř.). V tomto řízení jí vznikly v souvislosti s právním zastoupením náklady na odměně za 5 úkonů po 380,- Kčs, 5 x paušální částka náhrad po 20,- Kčs a hotové výlohy 121,- Kčs, tedy celkem 2121,- Kčs. Žalovanému bylo proto uloženo, aby žalobkyni nahradil i tyto náklady.

V odvolacím řízení vznikly státu placením svědečného náklady ve výši 142,- Kčs. Vzhledem k výsledku řízení uložil soud ve smyslu ustanovení § 224 odst. 1 a § 148 odst. 1 o. s. ř. žalovanému, aby na účet soudu tyto náklady nahradil.

Poznámky pod čarou:

3) Úplné znění tohoto zákona se změnami a doplňky bylo vyhlášeno pod č. 55/1945 Sb.

4) V úplném znění platném v ČSR byl zákon o národních výborech vyhlášen pod č. 140/1988 Sb. v úplném znění platném pro SSR byl vyhlášen pod č. 157/1988 Sb.